



Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
Кафедра психології
Мукачівська міська рада
Волинський національний університет ім. Лесі Українки
Поморська академія у Слупську

Становлення особистості: персоногенетичний контекст

Збірник тез доповідей

Україна, Мукачево
18-19 травня 2023р.

УДК 159.923.2:159.922(043.2)

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет
Науково-технічною радою Мукачівського державного університету
(Протокол №4 від 16.05.2023р.)

C11

Становлення особистості: персоногенетичний контекст: збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції, 18-19 травня 2023р., Мукачево/ Ред. кол. Щербан Т.Д.(гол.ред.) та ін.–Мукачево: Вид-во МДУ, 2023.–121с.

Редакційна колегія:

Щербан Т.Д. – д. психол. н, професор (голова); Гоблик В.В.–д. екон. н., професор; Моргун А.В.– к. філолог.н., доцент; Корнієнко І.О. – д. психол. н, професор; Брецько І.І.–к. психолог. н, доцент; Воронова О.Ю. – к. психолог. н, доцент.

Науковці зазначають, що лайка, знущання, сарказм та словесно виражені інші форми негативного ставлення до людини, ображають її сильніше, ніж неприємні фізичні подразники. Це є формами вербальної агресії. Вони можуть викликати сильні агресивні відповіді. Причому вербальний напад може викликати у людини і фізичну агресію. Словесна атака – часто більш ефективний засіб для виклику агресивних дій, ніж багато інших провокацій. Якщо враховувати той факт, що в багатьох ситуаціях вербальна атака здатна викликати сильні агресивні відповіді, то пріоритет вербальної агресії над фізичною (у кількісному співвідношенні) не є свідченням менш негативних наслідків словесної агресії над фізичними діями. Щодо гендерних особливостей вияву агресії слід зазначити наступне: юнаки все ж таки віддають перевагу фізичній агресії, а дівчата вербальній.

Узагальнюючи, слід відмітити, що зниження рівня агресивності у студентів є можливим в умовах спеціально організованої діяльності, яка може здійснюватися у різних формах: просвітницька, психокорекційна, психотерапевтична. Всі ці форми можуть бути включені у роботу психологічної служби університету.

Список використаних джерел

1. Воропаєва Т. Конфліктизація культурно-історичного простору українства в умовах сучасних загроз: теорія і практика. *Українознавчий альманах*. 2019. № 25. С. 34–43.
2. Звіт за результатами соціологічного опитування дорослого населення та фокус-групових дискусій. Сайт Програми розвитку ООН в Україні. 18.03 2021р. URL: https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/_democratic_governance/_electronicservices-experiences-trust-accessibility.html (дата звернення: 29.09.2021).
3. Гарькавець С.О. Форми віктимності особистості у ранньому юнацькому віці. Теоретичні і прикладні проблеми психології. 2020. № 3 (53). Том 1. С. 62–78. DOI: <https://doi.org/10.33216/2219-2654-2020-53-3-1-62-78>
4. Чаплак Я.В., Звавич І.М. Кліпова хаотичність як засіб абсурдизації та маніпулятивна технологія. *Psychological journal*. 2018. № 4 (14). С. 19–36. URL: <https://www.apsijournal.com/index.php/psyjournal/article/view/292/209> (дата звернення: 29.09.2021).

УДК 159.923.2:159.922.7-053.6(043.2)

ЩЕРБАН Т.Д., ФОЛУЧКО М. М.
Мукачівський державний університет

СТРУКТУРНО-ЗМІСТОВІ ПАРАМЕТРИ ОСОБИСТІСНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ В ЮНОСТІ

Психологія особистісного самоусвідомлення висувається в коло найважливіших проблем буття і діяльності людини. У контексті розвитку і функціонування свідомості однією із ключових проблем особистісного отоотожнення виступає самовизначення у просторово-часових межах і вимірах життєдіяльності. Тому встановлення структурно-змістових параметрів самовизначення людини набуває окремого науково-дослідницького статусу.

Крізь призму особистісного підходу важливим вектором для різноманітного дослідження самовизначення особистості постає понятійний ряд, пов'язаний із поняттям локус контролю. Серед термінологічного різноманіття зауважуємо синонімічну семантику і змістове навантаження таких дефініцій як «локус контроль», «особистісна самоакцептація», «особистісне самовизначення», які активно і відносно паралельно застосовуються в сучасній психологічній думці. Сутнісне навантаження особистісного самовизначення зводиться насамперед до синтезу наукових уявлень про аксіологічні параметри, тобто про ціннісно-смыслову природу цього феномена. Отож основу такого складного явища як особистісне самовизначення складають якраз компоненти психоструктури особистості, що складають сферу самосвідомості, зокрема і самооцінка, і образ Я, і Я-концепція, і саморегулювання, і самоприйняття, і, беззаперечно, самовизначення.

Варто відзначити, що самовизначення особистості відбувається насамперед на різноманітному рівні ціннісного, змістово-семантичного детермінування, адже людина ототожнює та визначає своє буття як біосоціальна істота у першу чергу на рівні певних смислів/сенси і матеріально-духовних вартостей і цінностей [5].

На перетині особистісних смислів, духовних і матеріальних цінностей людини відбувається найтісніша взаємодія особистості і соціуму. Тому саме система цінностей і тих сенси, яких вони набувають для людини, виступає ключовим принципом і умовою такої взаємодії.

Система ціннісних орієнтацій виступає базальним компонентом у психоструктурі особистості, адже це параметральні характеристики її духовності, а також моральної свідомості в самосвідомості. У структурі самовизначення завжди існують певні ціннісні блоки, які об'єднують різноманітні смислові компоненти як культури, так і загального особистісного світогляду [3].

Варто зазначити, що система ціннісних орієнтацій людини є сворідним мірилом і інколи програмою забезпечення всієї життєдіяльності упродовж всіх відтинків онтогенезу. Певним чином реалізується модель ціннісно-смыслові привязаності особистості до системи ціннісних статусно-рольових пріоритетів.

Низка вчених стверджує, що цінність виступає найважливішим психологічним механізмом різнопланової взаємодії особистості і соціуму, людини і культури, адже все це базується на усвідомленні тісної єдності всіх констурктів і надбань людської цивілізації. У гуманістично-аксіологічному підході до розуміння особистісного самовизначення ключова роль відводиться якраз цінностям культурного характеру, які рецептуються і засвоюються людиною разом з матеріальними цінностями. Ідеальні та матеріальні образи культури і виробництва поєднуються в тісний конгломерат та детермінують якісне і повномірне самовизначення людини у межах культури і матеріальних цінностей [4].

Цінності, будучи за своїм походженням цивілізаційно детермінованими і такими, що склалися соціально-історично, можуть набувати різних модифікацій і видозмін, однак є система загальнолюдських цінностей, які залучають людину у нормативно-аксіологічне поле культури і моралі та зумовлюють її самовизначення.

Уважне і ціннісне ставлення до себе і до норм ціннісно-сислової природи іншої людини є запорукою формування системи якісного і багатопланового особистісного самовизначення. Майже у всіх науково-психологічних дослідженнях особливостей юнацького віку йдеться про особливу роль факторів самоусвідомлення (а отже і особистісного самовизначення) молодого людини цього складного онтогенетичного відрізка життєвого шляху [2].

Юнацький максималізм як базальна потреба юнака і юнки оволодіти реаліями світу маніфестують їхнє навичерпне прагнення ототожнити себе з кращими зразками успішної життєдіяльності, намаганням посісти престижне і високопоцінуване місце у соціумі, тому самовизначення є ключовою ознакою і специфічною рисою, характерною для молодих людей юнацького віку.

На етапі ранньої юності відбувається перехід від нестабільної підлітковості до певних усталених моделей самоусвідомлення та самоототожнення, тобто набуті в підлітковому віці відкриття внутрішнього світу, побудова образу - Я, вилаштування більш-менш оптимальної Я-концепції тощо набувають певних стабільних і усталених норм. Проте дифузна ідентичність, криза самоусвідомлення, хиби і недоліки ідентифікації на рівні стетвих. соціальних, професійних та інших норм, цінностей, правил і пріоритетів істотно ускладнюють особистісне самовизначення [1].

Загалом, на етапі юності всі структурно-змістові параметри особистісного самовизначення набувають дуже важливого значення, адже дозволяють юнакам і юнкам подолати характерні для юності кризи ідентичності, максималізму та пережити інші травмогенні і дискомфортні психостани.

Список використаних джерел

1. Авер'янова А. Професійний успіх як основа самореалізації особистості. *Науковий вісник Миколаївського національного університету ім. В. Сухомлинського*. 2017. № 1. С. 7–12
2. Камінська О. В. Гендерні особливості формування самоставлення в юнацькому віці : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : 19.00.05 / Інститут соціальної та політичної психології АПН України. Київ, 2008. 24 с.
3. Метельська Н. Психологічні основи дослідження та розвитку професійної самосвідомості працівників освіти : метод. матеріали та рек. Полтава, 2019.
4. Савицька О.В. Психологічний тренінг як засіб розвитку та психокорекції професійної свідомості студентів. *Збірник наукових праць КПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Проблеми сучасної психології*. 2017. № 38. С. 350-359
5. Харченко Н., Ємець Т. Особливості самоставлення учнів в контексті наукової спадщини Г. С. Костюка. *Вісник Уманського державного університету ім. П. Тичини*. 2019. № 5. С. 57–64.



МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>